

Graikinių riešutmedžių sodas – KELIOMS KARTOMS

MEILĖ TARAŠKEVIČIENĖ

SVAJONĖS PILDOSI

Baltijos šalis niekada negarsėjo riešutmedžių sodais, nes sąlygos jiems čia augti buvo pernelyg atšiaurios. Tačiau visada atsiranda šiems medžiams nebėjingų „išsišokėlių“, kurie ne tik svajoja juos auginti, bet ir tas svajones įgyvendina. Būtent toks žmogus buvo Latvijoje, Bukmekių ūkyje šalia Rendos miestelio (Kuldygos apskritis), įsikūręs Borisas Ostrobrodas. Jis dar prieš 10 metų pasodino riešutmedžių giraitę. Po jo netikėtos mirties ši giraitė perėjo į sūnaus Edvardo rankas.

Pasak Edvardo, tėvas visada norėjo, kad šeima turėtų savo verslą, kurį galėtų perimti anūkai ir proanūkiai. Iš visų sričių jį labiausiai traukė sodininkystė. Kartą lankdamasis sodininkų mugėje jis iš smalsumo nusipirko riešutmedžio sodinuką. Iki tol vyras manė, kad riešutmedžiai Baltijos šalyse negali augti, tačiau netrukus įsitikino, kad yra atsparių mūsų klimato sąlygoms riešutmedžių, todėl šiais augalais labai susidomėjo, sklaidė ir nagrinėjo visą apie juos išleistą literatūrą. Sūnus

pasakoja, kad kuo daugiau apie graikinius riešutmedžius tėvas sužino, tuo labiau jais žavėdavosi ir pirkdavo naujus sodinukus. Taip gana greitai jo sode atsirado visa riešutmedžių kolekcija. Jis rinkosi šalčiui atsparias veisles, atlaikančias net ir nepaprastai didelius speigus. Riešutmedžiai augo, stiprėjo ir derėjo, nustebindami geru derliumi – nuo kiekvieno medžio buvo gauta po 30 kg vaisių. Šiems augalams patinka augti derlingoje Kuršo regiono dirvoje. Savo sukaupta patirtimi ir sėkme Borisas nusprendė pasidalyti su kitais, todėl pradėjo prekiauti paties skiepytais riešutmedžių sodinukais.

Riešutmedžiai gyvena ir dera daugiau kaip 200 metų, todėl jų sodas džiugins ne vieną šeimą kartą. Boriso investicija pasiteisino su kaupu: jo rankomis pasodintas sodas, kuriuo dabar rūpinasi vaikai ir anūkai, klesti ir turi geras verslo perspektyvas. Edvardas, kaip ir tėvas, kruopščiai kontroliuoja jaunų sodinukų auginimo procesą, toliau kaupia žinias apie šiuos didingus medžius. Borisas graikinių riešutmedžių poskiepius pirko Ukrainoje, Moldovoje ir taip susipažino su šių šalių mokslo atstovais, auginančiais riešutmedžius. Vienas jų, biologijos mokslų daktaras Leonidas Prodaniukas, neseniai buvo atvykęs į Ostrobrodų šeimos ūkį ir surengė seminarą besidomintiems graikinių riešutmedžių auginimu. Į jį buvo pakviesti ir sodininkai iš Lietuvos.

SVARBI IR VEISLĖ, IR MEDELIO AUGIMO VIETA

Riešutmedžiai užauga iki 25 m aukščio. Jų storas kamienas padengtas pilka žieve, šakos sudaro platų vainiką, kurio skersmuo gali siekti ir iki 20 m. Gamtoje graikiniai riešutai auga Kaukaze, ypač vakarinėje dalyje, taip pat Šiaurės Kinijoje, Šiaurės Indijoje, Tian Šanyje, Irane, Mažonoje Azijoje, Balkanuose, Ukrainoje, Pietų Rusijoje, Graikijoje, Kirgizijoje ir Turkmėnistane. Vakarų Europoje pavienių egzempliorių aptinkama Norvegijoje ir Švedijoje.

Pastaraisiais metais šie kultūriniai augalai išpopuliarėjo tiek Latvijoje, tiek ir pas mus.

Gali būti, kad ir geriausios riešutmedžių veislės sodinukas prastai augs ir prastai derės, jei pasodinsite netinkamoje vietoje. Ostrobrodų patirtis rodo, kad šiuos medelius sodinti reikėtų ne tarp kitų sodų medžių taupant kiekvieną sklypo pėdą, bet gerai saulės apšviestoje vietoje – tik tada vainikas įgaus placią ir gražią formą. „Riešutmedis turi augti atskirai, atokiau nuo kaimynų – taip pasodintas jaunas medelis greičiau sustiprės ir vystysis, – teigia Edvardas ir pabrėžia, kad šiemis medžiams nepatiks arti paviršiaus esantis požeminis vanduo, pelkėtos, užmirkusios dirvos. – Riešutmedžius geriausia sodinti į drėgną kalkingą priemolį, kurio pH yra 5,5–5,8. Jeigu norite sodinti ne vieną,

o kelis medžius, atstumas tarp jų turi būti ne mažesnis kaip 5 m. Išimtis taikoma medžius sodinant šlaite – tuomet juos galima sodinti arčiau vienas kito, bet ne arčiau kaip kas 3,5 m.“

Svarbu palaistyti ne tik pasodintus medelius, bet ir kas 2–3 savaites juos laistyti augančius, kad greičiau adaptuotųsi naujoje augimo vietoje.

Tręšti riešutmedžius reikia pradėti antrais metais NPK trąšomis su mikroelementais. Pranešėjas sako pastebėjęs, kad šie medžiai gerai augo, kai buvo tręšiami mažomis dozėmis kelis kartus vegetacijos metu. Taip pat labai svarbu tręšti kalcio trąšomis. Pasiteisina mikroelementinis tręšimas per lapus.

Vyriškų ir moteriškų riešutmedžių žiedai žydi ne vienu metu, todėl gerai, jei šalia dar yra pora kitų veislių riešutmedžių. Jie gali augti net ir gretimuose soduose, nes vėjas žiedadulkes nuneša 200–300 m atstumu.

Sodininkai riešutmedžius gali rinktis iš gausios veislių, išvestų kitų šalių selekcininkų, pasiūlos, tačiau geriausia sodinti tik skiepytus. Skiepyti žinomų veislių riešutmedžiai leidžia prognozuoti derėjimo terminus ir derlių, jei jie parinkti ir pasodinti tinkamai. Skiepyti medeliai turi daug pranašumų, bet svarbiausia, kad jie atsparūs žiemos šalčiams ir vėlyvoms pavasarinėms šalnoms, nes medeliai neskuba sprogti.

Ostrobrodų ūkyje dauguma riešutmedžių įskiepytų veislių atvežtos iš Moldovos ir gana sėkmingai auga Latvijoje. Joms tinka ir Lietuvos klimatas. Svečias iš Moldovos, pristatydamas apie 15 riešutmedžių veislių, tvirtino, kad poskiepiams atrinkta forma pasižymi atsparumu šalčiui, gera šaknų sistema, ją lengva skiepyti.

Viena populiariausių veislių, žinomų ir Lietuvoje, yra 'Rubin'. Tai vidutinio ankstyvumo riešutmedžiai, kurių branduolio luobelė yra raudonos spalvos. Šios veislės medis užauga iki 15 m aukščio. Jaunus medelius reikėtų sodinti arčiau kaip 10–12 m

nuo želdynų. Per sausras būtina laistyti. Jų kamieną dengia juoda ruda žievė su giliais įtrūkimais. Vaisiai užauga iki 16–18 g, malonaus skonio, kuris net ir ilgai laikomų riešutų nesikeičia.

'Pescianskij' – vidutinio augumo vadinamoji lateralinė veislė, išvesta Moldovoje. Iš tokios veislės riešutmedžių įskiepio šoninių pumpurų išsivysto ūgliai, sukraunantys žiedinius pumpurus jau pirmaisiais metais. 'Pescianskij' veislės šakos – retos, auga stačiu kampu iš kamieno, apatinės paliekamos 1,5 m aukštyje. Dera antrais-trečiais metais. Riešuto svoris – apie 14 g, branduolio išeiga – iki 60 proc. Apdulkina 'Broadway', 'Kodrene', 'Ovata' veislių riešutmedžiai. Veislė atspari net 34 °C šalčiui.

Itin dideliais riešutais išsiskiria veislių 'Prezident' ir 'Pirmoji ledi' riešutmedžiai. Svečias iš Moldovos rekomendavo taip pat auginti 'Kodrene', 'Ovata', 'Moldovos lateralinė' ir daug kitų patikrintų veislių.

SAVAVALIŠKAS AUGIMAS – NE Į NAUDĄ

Visi patyrę sodininkai vieningai sutaria, kad graikinius riešutus genėti būtina. Ir ne tik suaugusius medžius, kurių lają akivaizdžiai reikia retinti, bet ir jaunus sodinukus, geriausia – jau pirmamečius. Kuo anksčiau pradėsite genėti jauną riešutmedį, tuo geriau. Būtent per pirmuosius 5 metus sudaro vainiko karkasas – skeletinės šakos.

Genimi riešutmedžiai sulėtina augimo tempą, įgauna daugiau jėgų, todėl gausiau žydi ir geriau mezga vaisius. Leidus riešutmedžiams augti savavališkai, atsiranda neigiamų padarinių: stačiu kampu priauga smulkių šakelių, neišsivysto vaisinės šakelės, jos pradeda džiūti, sumažėja imuninės ligoms ir atsparumas nepalankioms orų sąlygoms.

'Rubin' riešutmedžių vaisių luobelė – raudona

Į nuolatinę vietą paruoštas sodinti skiepytas riešutmedis

Trejų metų riešutmedžio sodinukas

AUTORĖS NUOTR.